

***NOTA ERFGOED
AGENDA 2010-2015***

Gemeente Voorschoten

BIJLAGEN

A Juridisch kader

Monumentenwet 1988.

In de Monumentenwet 1988 is de aanwijzing en bescherming van rijksmonumenten geregeld. Het gaat daarbij in hoofdlijnen om gebouwd erfgoed, archeologische waarden en de beschermde stads- en dorpsgezichten. Monumenten kunnen als object (enkelvoudig monument) of als complex worden aangewezen (complex met samenstellende objectonderdelen). De Monumentenwet 1988 gaat uit van een decentralisatie van het monumentenbeleid. Daarom is gekozen voor het beginsel dat de gemeente een verordening vaststelt die minimaal het instellen van een speciale monumentencommissie regelt.

-Aanwijzing van panden als monument

Op basis van de monumentenwet hebben het Rijk, provincies en gemeenten de mogelijkheid om waardevolle panden aan te wijzen als monument. De procedure hiervoor staat in een gemeentelijke verordening beschreven. Het aanwijzen van panden als monument is een manier om juridisch te regelen dat waardevolle panden niet zonder toestemming van de gemeente mogen worden gewijzigd, gerepareerd, gesloopt of herbestemd.

De status van monument betekent voor de eigenaar van dat pand zowel een kans als een aandachtspunt. Kans is dat de status van monument toegang geeft tot diverse financiële subsidies en regelingen om onderhoud en instandhouding te stimuleren. Aandachtspunt is dat de gemeente iets nadrukkelijker bij sloop, herbestemming of wijziging betrokken is.

- De monumentenvergunning

De wet geeft voorschriften met betrekking tot het wijzigen van monumenten. Voor veel ingrepen is een monumentenvergunning nodig, die de gemeente (vaak in overleg met RACM) moet afgeven. Eigenaren van (met name gebouwde) rijksmonumenten kunnen subsidie krijgen voor instandhouding, onderhoud en restauratie van hun eigendom; dat geldt niet voor archeologische monumenten. De belangrijkste taak die in verband met rijksmonumenten voor de gemeente per 1 januari 2009 is weggelegd, is het beslissen door het college van burgemeester en wethouders op een vergunningaanvraag voor sloop, wijziging, restauratie et cetera van een rijksmonument. De commissie WCE adviseert verplicht het college over het al dan niet verlenen van een aangevraagde monumentenvergunning.

- Beschermd Dorpsgezicht / Beeldbepalend pand

In Nederland is een beschermd dorpsgezicht een kwalificatie van een gebouw of een groep gebouwen die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang. Wanneer deze gebouwen aangemerkt zijn als 'beschermd dorpsgezicht' mogen deze niet worden afgebroken of worden gewijzigd zonder een schriftelijke vergunning van het College van Burgemeester en Wethouders. Ook gebouwen die niet worden aangemerkt als monument, kunnen hieronder vallen. Vaak bepalen een aantal gebouwen samen, of de ruimtelijke structuur en de onderlinge samenhang van de gebouwen, het historisch karakter van een dorp. Beschermd dorpsgezichten zijn als zodanig aangewezen ingevolge de toepassing van artikel 35 van de Monumentenwet 1988, en daarmee een rijksmonument.

De bedoeling van de aanwijzing als beschermd stads- of dorpsgezicht is de historische karakteristieken te behouden en nadrukkelijk een plaats te geven in de toekomstige ontwikkelingen. Dit gebeurt door middel van het bestemmingsplan dat de raad als uitvloeisel van de aanwijzing dient vast te stellen. In de praktijk betekent

dit dat de historische karakteristieken, zoals omschreven in de toelichting bij de aanwijzing, een belangrijke plaats krijgen bij de ruimtelijke inrichting.

- Monumentenlijst

Met de monumentenlijst is een volledig overzicht beschikbaar van alle panden, die als rijksmonument, gemeentelijk monument of beeldbepalend pand zijn aangemerkt. Erfgoedverordening (Monumentenverordening)

Erfgoedverordening (2008)

Eind 2008 heeft de gemeente Voorschoten de erfgoedverordening vastgesteld voor zowel archeologie- als monumentenbeleid. Deze gemeentelijke erfgoedverordening bevat allereerst de definities van belangrijke begrippen zoals een 'monument', een 'archeologisch monument' en 'archeologische waardenkaart'. Daarnaast kan het college op basis van de verordening gemeentelijke monumenten aanwijzen. De procedure hiervoor is uitgebreid beschreven. In de verordening is verder bepaald dat de gemeente voor aanvragen van zowel Rijks- als gemeentelijke monumentenvergunningen de behandelende instantie is. Ook staan in de verordening bepalingen over de omgang met archeologisch waardevolle gebieden en schadevergoedingen. De erfgoedverordening van Voorschoten is in overeenstemming met de recente wets- en beleidswijzigingen op Europees- en rijksniveau.

Wet op de archeologische monumentenzorg (2007)

Met de inwerkingtreding van de Wro (2008) geldt de wettelijke plicht om bij vaststelling van een bestemmingsplan rekening te houden met aanwezige danwel te verwachten archeologische schatten binnen het plangebied.

Ook vereist de aangepaste Monumentenwet dat van de aanvrager van een bouw-aanleg, of sloopvergunningen of een vrijstellingsbesluit een rapport kan worden verlangd met de aanwezige archeologische waarden binnen het betreffende plangebied. Verder is in de Wet milieubeheer per 1 september 2007 geregeld dat bij een milieu effect rapportage ook de cultuurhistorische waarde van een gebied moet worden meegenomen.

Deze nationale wetgeving vindt zijn basis in het Verdrag van Valetta, of ook wel aangeduid als het Verdrag van Malta. Dit verdrag is een overeenkomst tussen de lidstaten van de Raad van Europa inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed. In 1992 heeft de toenmalige minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur het verdrag ondertekend. Per 1 september 2007 is de Wet op de Archeologische Monumentenzorg in werking getreden, als een toevoeging aan de Monumentenwet van 1988 opgenomen. Hierbij verschuift de verantwoordelijkheid voor het behoud en de bescherming van archeologische monumenten van het Rijk richting gemeenten. Gemeenten moeten hiervoor een archeologische waardenkaart opstellen. Het in situ behouden van archeologische monumenten is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Wet op de ruimtelijke ordening (2008)

In 2008 heeft de Tweede Kamer een sterk gewijzigde Wet ruimtelijke ordening vastgesteld. Deze wet bevat instrumenten waarmee de overheden in Nederland de ruimtelijke ordening proberen te sturen. Belangrijke instrumenten die de wet introduceert zijn het bestemmingsplan, de structuurvisie, de beheersverordening en de exploitatie / kostenverhaal. Wanneer iemand een monumentenvergunning aanvraagt, eventueel in combinatie met een bouwvergunning, zal de gemeente onder andere op basis van de hierboven genoemde instrumenten beoordelen of een monumentenvergunning kan worden afgegeven.

Het bestemmingsplan biedt het juridisch kader en daarmee duidelijkheid aan eigenaren over wat ontwikkelingsmogelijkheden op een perceel zijn. Met de structuurvisie kan een gezamenlijke visie op een gebied worden gegeven. De beheersverordening is een nieuw instrument, wat in de plaats kan komen van een bestemmingsplan.

Tot slot biedt de nieuwe Wro de kans om in bestemmingsplannen een aanleg- en sloopvergunningstelsel op te nemen, waarin de afgifte van een sloopvergunning kan worden gekoppeld aan een bouwvergunning.

Een nieuw instrument voor ruimtelijke ordening is de aanwijzing van moderniseringsgebieden (art. 3.5 Wro). Voor die gebieden kan vervanging door overeenkomstige nieuwe bebouwing worden voorgeschreven. Dat instrument zou mede ingezet kunnen worden om te voorkomen dat erfgoed wordt gedenatureerd door een vervallen omgeving.

Woningwet (2003) / Bouwbesluit

In de Woningwet is geregeld dat iemand een bouwvergunning moet aanvragen wanneer hij of zij bijvoorbeeld een woning wil bouwen, of een bouwwerk sterk wil aanpassen. Aan de hand van het verlenen van bouwvergunningen draagt de gemeente zorg voor de kwaliteit van de gebouwde leefomgeving. De bouwvergunning wordt onder andere voorgelegd aan de adviescommissie Welstand. Daarnaast worden er technische eisen aan een bouwwerken gesteld, zodat de veiligheid ervan is gegarandeerd. Dit geldt ook voor ingrepen aan monumentale panden. Sommige (waardevolle) panden worden gesloopt. Daar is een sloopvergunning voor nodig. Met de sloopvergunning wordt ervoor gezorgd dat eventuele gevaarlijke stoffen van tevoren zijn verwijderd. Ook kan worden besloten een sloopvergunning niet af te geven, wanneer een pand te waardevol is om te behouden of om een andere geldige, in de wet genoemde reden. Nieuw in de Wro is dat sloopvergunningen pas kunnen worden afgegeven voor waardevolle panden wanneer ook een bouwvergunning is afgegeven voor de nieuwbouw. Daarmee heeft het college een krachtig nieuwe mogelijkheid in handen om voor een zorgvuldige omgang met waardevolle panden die geen juridische status van monument hebben.

Gemeentelijke bouwverordening (2008)

De gemeentelijke bouwverordening bevat bepalingen, die het college in aanvulling op het landelijke bouwbesluit kan opleggen. In de bouwverordening staan voorschriften voor bijvoorbeeld het gebruik van woningen en terreinen of het uitvoeren van bouwwerkzaamheden. De bouwverordening geldt voor een belangrijk deel voor zowel reguliere als monumentale panden. In de bouwverordening komen in ieder geval de volgende onderwerpen aan bod:

- stedenbouwkundige voorschriften, zoals wegen waaraan mag worden gebouwd, rooilijnen of de plaatsing van bouwwerken ten opzichte van elkaar (vervalt waarschijnlijk per 2013)
- brandveiligheidsinstallaties
- aansluiting op nutsvoorzieningen
- tegengaan van bouwen op verontreinigde grond
- gebruiksbeperkingen
- sloopvoorschriften
- voorschriften voor het uitvoeren van bouw- en sloopwerkzaamheden met - betrekking tot veiligheid bouw-/sloopplaats, tijdstippen, e.d.
- belasting voor het gebruik van het trottoir om bijvoorbeeld tijdelijk een - afvalcontainer te plaatsen
- controle door de gemeente tijdens de bouw

Algemene wet bestuursrecht (1994)

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) is met name in dit verband van belang vanwege Afdeling 3.4. Dit deel van de wet bevat de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (uov). De uov beschrijft hoe een bestuursorgaan zoals de gemeente moet handelen bij het openbaar voorbereiden van een besluit. Soms is toepassing van de uov verplicht, maar soms ook niet. De gemeente heeft de mogelijkheid om voorafgaand aan een vergunningsaanvraag informeel te overleggen met betrokken partijen zoals eigenaren. Dit biedt kansen om in een ongedwongen sfeer tot een gedragen oplossing te komen. Hoewel communicatie dus formeel is vastgelegd in deze wet is informeel vooroverleg net zo van belang voor het behalen van de ambities in deze nota.

B Beleidsinstrumenten

Structuurvisie Voorschoten 2005-2020 (vastgesteld in 2007)

De gemeenteraad heeft in 2007 de gemeentelijke structuurvisie vastgesteld op basis van de WRO. Het document bevat de visie van de gemeenteraad op de ruimtelijke ontwikkeling van Voorschoten tot 2020. Concrete instrumenten in de visie zijn een 'structuurbeeld' en een beleidskaart 'groene hoofdstructuur'. Op het gebied van woningbouw wordt gestreefd naar het behouden van het aantal inwoners. Cultuurhistorische aspecten komen onder andere naar voren in het streven om de historische koppeling tussen het centrum en de Vliet te versterken.

Structuurvisie Duivenvoorde (Masterplan Duivenvoorde - maart 2003)

In het voorjaar van 2003 hebben de gemeenteraden van Voorschoten en Leidschendam-Voorburg ingestemd met de Structuurvisie Duivenvoorde, die het lange termijn perspectief bevat voor de Duivenvoorde corridor in het grensgebied van beide gemeenten. Dit document is de basis voor de uitwerking van de financiering van de visie. Daartoe is in dit document een overzicht weergegeven van de omvang aan glastuinbouw in de huidige en in de gewenste situatie. Hetzelfde is gedaan voor de woningdichtheid en fiets- en wandelpaden.

Pact van Duivenvoorde – Samenwerkingsconvenant (2004)

Strategische samenwerking tussen de gemeente Voorschoten, Wassenaar en Leidschendam-Voorburg als uitwerking van de intentieovereenkomst uit 2001 om gezamenlijk aan de kwaliteit van de groenen bufferzone te gaan werken. De samenwerking is gericht op het behouden en versterken van de openheid van de groene bufferzone, de natuurlijke en landschappelijke waarden en een verbetering van de waterkwaliteit- en kwantiteit. Dit doel dient te worden bereikt door projecten die binnen deze kaders passen te stimuleren, faciliteren en eventueel te ondersteunen.

Welstandsnota gemeente Voorschoten (2008)

De adviescommissie voor Welstand en Cultureel Erfgoed (commissie WCE) adviseert het college van B&W over ingediende aanvragen om bouwvergunningen op basis van de gemeentelijke welstandsnota. De nota bevat het kader waarbinnen ruimtelijke plannen en projecten moeten passen. De commissie beoordeelt plannen onder andere op basis van de relatie met haar directe omgeving. Bouwvergunningen kunnen alleen worden verleend wanneer daar een positief advies van de commissie WCE aan ten grondslag ligt.

Van glas naar gras (2008)

In 2008 is het bestemmingsplan Buitengebied vastgesteld. De nota van glas naar gras dient als ruimtelijk kader voor de diverse uitwerkingsplannen, die op basis van het bestemmingsplan worden vastgesteld. Op basis van de regeling 'Van glas naar gras' is het planologisch mogelijk geworden om de diverse glascomplexen in het gebied op te kopen en om te zetten in groen en weidegebied. Op 15% van de vrijkomende gebieden wordt woningbouw mogelijk. Met de opbrengst van deze ontwikkelingsgronden wordt de grondverwerving gefinancierd en wordt recreatieve meerwaarde gerealiseerd.

Cultuurhistorische impuls Duin, Horst en Weide (provincie Zuid Holland ism stuurgroep Pact van Duivenvoorde (2005)

Dit rapport is samengesteld om het Belvédère gebied Den Haag-Wassenaar uit de Nota Belvédère (1999) nadere invulling te geven. Dit gebied beslaat de landgoederenzone van de gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-

Voorburg. Een deel van het buitengebied van deze drie gemeenten ligt in een voormalige bufferzone en heeft grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde. De cultuurhistorische impuls heeft tot doel om de cultuurhistorie blijvend beter te positioneren in de ruimtelijke afwegingsprocessen voor het werkgebied van het Pact van Duivenvoorde.

Duin, Horst & Weide, van rijksbufferzone tot regiopark (2007)

Visie op de Duivenvoorde corridor, opgesteld door de intergemeentelijke stuurgroep Pact van Duivenvoorde, waarin de drie gemeenten vertegenwoordigd zijn. In de visie staan vijf doelstellingen geformuleerd, te weten: behoud en versterking openheid en landelijke identiteit, versterken gebruiksmogelijkheden van het landschap, versterken bereikbaarheid vanuit de steden, ontwikkelen robuuste ecologische verbinding Duin-Polder en het versterken van de bekendheid van het gebied.

'Het bodemarchief ontrafeld' (2008)

Eind 2008 heeft de gemeenteraad in de nota 'Het bodemarchief ontrafeld' vastgelegd hoe zij bij ruimtelijke projecten om wil gaan met de archeologische waarden in de gemeente. Het plangebied beslaat het hele gebied van de Pactgemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Op basis van deze nota nemen de drie gemeenten een gezamenlijke archeoloog in dienst (1,5 fte). Daarnaast wordt in de nota ingezet op communicatie en inventarisatie van de bestaande archeologische waarden. Een ander belangrijk instrument uit de nota is de beleidskaart, waarin per gebied de ruimtelijke uitgangspunten staan beschreven. Uitgangspunt van deze beleidskaart is om 'in situ' de bodemschatten te bewaren. Daarnaast wordt in de nota gewezen op de mogelijkheid van een archeologiefonds. Tot slot zetten de pactgemeenten met deze nota in op een integrale inpassing van archeologische waarden in bestaande en nieuwe bestemmingsplannen.

Adviescommissie Welstand en Cultureel Erfgoed

De monumentencommissie is het adviesorgaan voor het college. Hierbij wordt benadrukt dat er onderscheid is tussen overleg en advisering.

De monumentencommissie adviseert gevraagd en ongevraagd over:

Het monumentenbeleid (zowel bovengrondse als ondergrondse (archeologische) monumenten).

De plaatsing van objecten op de gemeentelijke monumentenlijst.

De restauratie- en verbouwingsplannen.

De ingediende vergunningaanvragen.

Vaststelling wijzigingen en herzieningen van bestemmingsplannen (de bebouwde omgeving van monumenten en/of beeldbepalende panden en/of gebieden met een cultuurhistorische waarde).

Onderzoek kandidaat monumenten uit een bepaalde bouwperiode.

Voor het voeren van monumentenbeleid is een monumentencommissie en verordening wettelijk vereist.

Beeldkwaliteitsplannen

De provincie stuurt aan op samenwerking via regionale woonvisies en op kwaliteit via beeldkwaliteitsplannen. Dit houdt in dat gemeenten bij nieuwe uitbreidingen van woningbouw, bedrijventerreinen of recreatiegebieden verplicht zijn een plan op te stellen dat een goede landschappelijke inpassing garandeert. De vorm waarin het plan wordt opgesteld, wordt aan de gemeenten zelf overgelaten.

De provincie heeft in hiervoor chw opgesteld. Dit kader biedt inspiratie voor het opstellen van beeldkwaliteitsplannen en wordt door de provincie ook gebruikt voor het toetsen van deze plannen op het gebied van landschap en cultuurhistorie.

Cultuurhistorische Waardenkaart

De Cultuurhistorische waardenkaart geeft een stapeling van waarden, (archeologische, historisch bouwkundige en geografische de wereld erfgoed kaarten en belangrijke stedenkaarten) en de belangrijkste gebieden zijn aangegeven. Een cultuurhistorische waardenkaart bestaat op dit moment nog niet, maar kan een kansrijk instrument worden.

De gebieden worden omschreven vanuit een duidelijke structuur:

1. De Identiteit met karakteristieken en dragers;
2. Een voorstel voor een beleidsstrategie met onder meer een verwijzing naar streek en bestemmingsplannen;
3. Beleidskansen met: inrichting en inpassing, herstel en visualisatie en beheer en gebruik
4. Onderhoud Restauratie / Renovatie van objecten en Planbeoordeling.

De Monumentenwacht

Voor een deskundig advies voor onderhoud aan een monument, kan een beroep worden gedaan op de Monumentenwacht. Deze organisatie kan door inspectie van het monument aangeven wat de bouwkundige staat is van het pand en tijdig melden wanneer en voor welk onderdeel onderhoud noodzakelijk is. Door dit deskundige advies te volgen kan het eigendom op de noodzakelijke plekken worden onderhouden waardoor verval en hoge kosten worden voorkomen. Kleine problemen worden direct verholpen en verder wordt onder andere aan de eigenaren medegedeeld welke gebreken er zich aan het monument voordoen en wordt een advies gegeven in welk tijdsbestek dit verholpen dient te worden. Bovendien wordt van elke inspectie een rapport opgesteld, waarin per onderdeel van het pand de staat wordt weergegeven en indien noodzakelijk, het vereiste onderhoud of groot herstel. Eigenaren van monumenten kunnen abonnee worden van de Monumentenwacht. Het gaat daarbij zowel om rijks-, provinciale als gemeentelijke monumenten.

Naast de verwachte stimulerende werking van de Monumentenwacht op de eigenaren, bieden de genoemde inspectierapporten ook een maatstaf voor de beoordeling van onderhoud bij bouw aanvragen. Op het moment van aanvraag zijn er inspectierapporten van de aan de aanvraag voorafgaande jaren, waardoor duidelijk is dat in ieder geval regulier onderhoud plaats heeft gevonden. Als stimulans voor het onderhoud aan monumenten willen wij eigenaren een gratis abonnement op de Monumentenwacht geven. Tevens willen wij bij aanvragen van monumentenvergunning een bouwtechnisch rapport vragen en de kosten daarvoor dragen om de eigenaren te stimuleren deel te nemen en hun historische bezit goed te onderhouden.

Belvédère

Al jaren is duidelijk dat de rijksoverheid een verbreding wil van de aandacht voor het monumentenbeleid. Een gemoderniseerd monumentenbeleid moet inspelen op de kwaliteit van de omgeving en op de omgeving als kwaliteit. Om dit te bereiken, is meer samenhang tussen de monumentenzorg en ruimtelijke ontwikkeling gewenst. De ervaringen met stedelijke vernieuwingsprojecten, de herbestemming van complexen en Belvédèreprojecten leren dat de aanwijzing van een pand of gebied als beschermd monument of beschermd gezicht een belangrijke aanjager kan zijn voor gebiedsontwikkeling. Als de monumentenzorg van behoud naar ontwikkeling gaat, zal aangehaakt moeten worden bij aanpalende beleidsterreinen. Vooral het beleidsterrein van de ruimtelijke ordening biedt daartoe goede mogelijkheden.

Dit vraagt een andere manier van denken en een andere aanpak waardoor het mogelijk is vraagstukken op gebiedsniveau in samenhang op te lossen:
Van sectoraal naar integraal.
Van object naar omgeving.
Van regels ook naar een adequate en open borging van het proces.

De nota Belvédère is niet vrijblijvend. Het is een van de toetsingscriteria van de Nota 'Regels voor Ruimte' (april 2005) van de provincie Zuid-Holland. Deze nota dient als toetsingskader voor bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen. Zodoende kunnen de doelstellingen van Belvédère worden geëffectueerd.

Modernisering van het Monumentenbeleid (MOMO)

Het ministerie van OCW treft momenteel voorbereidingen voor een verdere MOMO. In de loop van 2009 zal de minister van OCW haar definitieve voorstel presenteren, die zullen resulteren in nieuwe wetgeving. Daarin krijgen de cultuurhistorische waarden in ieder geval bij ruimtelijke planvorming een betere positie. Er wordt gedacht aan het verplicht stellen van cultuurhistorische verkenningen in een vroeg stadium van ruimtelijke planvorming. Het beleid moet kunnen anticiperen op de toekomst waarin de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) haar adviserende rol sterk is gaan verminderen. Door deregulatie nemen vanaf 2009 de taken en verantwoordelijkheden van de gemeente toe. Dit heeft ook gevolgen voor de competenties en capaciteit van de gemeenteformatie voor het monumentenbeleid.

Minister Plasterk: "Daarom wil ik dat de waarden van het cultuurlandschap, van de stedenbouw, van de bebouwing zelf en van bouwhistorisch onderzoek vooraf worden vastgesteld om één van de wegingsfactoren van het ontwerp te zijn. Dit kan niet alleen worden geregeld via de Monumentenwet. Het werken aan Mooi Nederland moet ook in de wet Ruimtelijke Ordening en in de bouwregelgeving verankerd zijn. In grote lijnen zie ik de volgende stappen voor me:

- monumentenzorg kruipt uit haar sectorale schulp en wordt een offensieve kracht die in meerdere sectoren opereert;
- particulier initiatief kan optimaal worden ingezet om cultureel erfgoed te behouden, ontwikkelingen te stimuleren en de beleving van bewoners vorm te geven;
- bij iedere ontwikkeling wordt een cultuurhistorisch toetsingskader vooraf verplicht; het rijk inspecteert of overheden en ontwikkelaars hun taak uitvoeren;
- bij het verstrekken van bouwvergunningen worden ook ingrepen in de directe omgeving van een monument betrokken; de kennisdistributie is op orde; het subsidiestelsel wordt zoveel mogelijk geoptimaliseerd om hiernaast ook exploitatie te steunen."

Kwaliteitsaspecten voor aanwijzing en toetsing

Monumenten en andere fysieke sporen van het verleden hebben een relatie met de ontwikkeling van de gemeenschap. De wijze waarop de samenhang tussen het bouwwerk en de omgeving wordt vormgegeven hangt nauw samen met zowel het verhaal als met beeldkwaliteitsaspecten. Massa, vorm, structuur, kleur, stijl, detail, et cetera worden toegepast in relatie tot de streekeigen waarden en kenmerken.

Algemeen belang wegens schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde. Een object wordt niet strikt op zichzelf beschouwd, maar moet iets zeggen over de plaats waar het staat. Dat wil zeggen dat het object beeldbepalend is voor zijn omgeving en een binding heeft met de lokale historie.

Exemplarisch voor een kenmerkende ontwikkeling in de Nederlandse dan wel regionale/lokale bouwkunst of bouwtechniek. Een object moet een bepaalde informatiewaarde hebben: het object moet iets vertellen over de ontstaansgeschiedenis van de plaats waar het staat en over zichzelf, bijvoorbeeld de

oorspronkelijke functie. Door de aanwezigheid in de omgeving alleen al wordt aanschouwelijk onderwijs gegeven en ontvangt de passant informatie over het verleden.

Beeldbepalend in die zin dat het object een essentieel onderdeel is van de schoonheid van het landschap dan wel het dorpsaangezicht. Een object dat niet op zichzelf staat maar in een groter verband kan worden gebracht, kan van grotere waarde zijn dan een alleenstaand object. Een groter verband kan betrekking hebben op andere objecten, maar ook op een landschap. Als er meerdere waardevolle objecten in elkaars buurt staan, dan kan een keuze worden gemaakt tussen individuele bescherming per object of aanwijzing van een beschermd gezicht als opzichzelfstaand object. Het voordeel van een beschermd gezicht is dat ook minder waardevolle objecten worden beschermd en dat de omgeving van de objecten bescherming geniet.

Stijlzuiver. De bouwstijl van een object moet iets zeggen over de tijd waarin het object is gemaakt of de persoon die het heeft gemaakt (architectuur). Ieder tijdperk heeft zijn eigen bouwstijl met zijn eigen kenmerken, die (gedeeltelijk) nog terug te vinden moeten zijn in het object. Ook het interieur kan bij de beoordeling worden betrokken.

Uniciteit. Het is van belang of een object een unieke waarde heeft of dat er meerdere (soortgelijke) objecten in de omgeving van het object staan. Als een object niet in verband kan worden gebracht met andere objecten kan het betekenen dat het een unicum is in zijn soort en juist daarom zeer waardevol.

Emotionele waarde (bijvoorbeeld een school, begraafplaats, openbaar gebouw, het gaat hierbij ook om dragers van 'mentale waarden, verhalen, gebruiken en rituelen); Gebouwd in de periode vóór 1850, de periode 1850-1940 (MIP) en de Wederopbouwperiode 1940-1968. De ouderdom van een object speelt weliswaar een rol maar minder prominent dan bij de beoordeling of een object al dan niet in aanmerking komt om te worden aangewezen als rijksmonument. De ouderdomsgrens is in dit geval geïntroduceerd om het bestand aan potentiële gemeentelijke monumenten niet op voorhand al te veel te laten uitdijen. Uiteraard kan hierbij in bijzondere omstandigheden worden afgeweken. Wel willen wij het gemeentelijk monumentenbeleid zowel financieel als administratief graag beheersbaar houden. Daarom is ook niet de kwantiteit van een gemeentelijke monumentenlijst maar de kwaliteit daarvan voor ons van belang.

Authentiek en in gave toestand verkerend. Vrijwel elk object is aangepast sinds het gebouwd is. Sommige aanpassingen en veranderingen passen echter niet in de stijl van het object en zijn storend voor het aanzien ervan. Het omgekeerde is overigens ook mogelijk: een wijziging kan de waarde van een object juist verhogen. De bouwkundige staat van een object speelt een rol bij de beoordeling of een object in aanmerking komt voor een gemeentelijke monumentenlijst. Daarbij dient dan wel onderscheid te worden gemaakt tussen achterstallig onderhoud en de fundamentele staat waarin een object verkeert.

C Financiële instrumenten

Gemeentelijke monumenten

Subsidieverordening 1994 (GM)

Tot op heden is de 'Subsidieverordening gemeentelijke monumenten 1994' van kracht. De verordening is gericht op herstelwerkzaamheden aan gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden. In 2008 is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot subsidie. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het beperkte bedrag dat per eigenaar beschikbaar is. Ook de onbekendheid van de subsidieregeling bij monumenteneigenaren is een oorzaak. Met de vaststelling van deze nota, dient ook deze verordening te worden geëvalueerd en, indien nodig, aangepast te worden. Er worden per slot van rekening wel middelen voor gereserveerd op de gemeentelijke begroting, die nu onbenut worden.

Besluit rijkssubsidiering instandhouding monumenten (RM- Brim)

In 2006 is het Brim in werking getreden, waarmee twee oude regelingen zijn vervangen. Deze twee oude regelingen (Brrm en Brom) gelden nog wel enkel jaren. Zowel de Brim als de twee oude regelingen gelden alleen voor rijksmonumenten. Er zijn twee mogelijkheden voor financiële ondersteuning via het Brim. Eigenaren van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie kunnen een lening aanvragen. Voor overige eigenaren is er subsidie.

Woonhuizen zijn:

- beschermd monumenten die in oorsprong primair vervaardigd zijn voor bewoning.
- beschermd monumenten die oorspronkelijk een andere functie dan bewoning hadden, maar nu primair voor bewoning in gebruik zijn.

Kerkgebouwen, kastelen, buitenplaatsen, landhuizen, gebouwen van liefdadigheid, molens en gemalen worden in het Brim niet als woonhuis aangemerkt. Zij komen in aanmerking voor subsidie.

Complexen

Een rijksmonument kan als onderdeel van een complex zijn aangewezen vanwege de samenhang met andere complexonderdelen. Een beschermd complex is als zodanig ingeschreven in het monumentenregister. In dat geval hebben alle onderdelen van het complex recht op subsidie. Bent u eigenaar van een complex dat staat ingeschreven als woonhuis of als boerderij zonder agrarische functie, dan kunt u aanspraak maken op een lening, niet op subsidie.

Restauratiefonds-hypotheek (RM)

Indien eigenaren belastingaftrek kunnen krijgen voor onderhouds- of restauratiewerkzaamheden aan monumenten, kan in principe ook een laagrentende lening worden aangevraagd. Deze laagrentende lening is een hypotheek en kan verkregen worden voor uitgaven voor onderhoud en restauratie aan rijksmonumenten. Om hiervoor in aanmerking te komen moet de begroting van het onderhoud en de restauratie voor aanvang van de betreffende werkzaamheden worden opgestuurd aan Bureau Monumenten van de Belastingdienst te Amersfoort. Een taxateur van deze dienst zal op basis van deze begroting de 'fiscaal relevante kosten' berekenen. Een zeer voordelige lening, waarvan de looptijd maximaal dertig jaar is. De lening wordt op basis van de vaststelling door de Belastingdienst verstrekt door het Nationaal Restauratiefonds (NRF). Het NRF fungeert zowel als bank en als kennisinstituut op het gebied van financieringsconstructies.

Cultuurfonds lening (GM)

Eigenaren van gemeentelijke monumenten kunnen een laagrentende lening of subsidie aanvragen bij het Cultuurfonds voor monumenten. Dit cultuurfonds is een initiatief van het Prins Bernhard Cultuurfonds en de provincie Zuid Holland. Er kan een lening aangevraagd worden uit het zogeheten Revolving Fund (terugkerend geld). Uit dit fonds worden laagrentende leningen verstrekt aan eigenaren van monumenten¹ of geregistreerde beeldbepalende panden. De bedragen aan rente en aflossing die de eigenaren betalen worden jaarlijks teruggestort naar het Prins Bernhard Cultuurfonds. Zo blijft het fonds in stand en kunnen de gelden weer opnieuw worden aangewend. Een van de voorwaarden is dat er door de betreffende gemeente in voorkomende gevallen, een bouw- en monumentenvergunning is verleend. Het beheer van het revolving fund en de administratieve afhandeling van de ten laste van dit fonds verstrekte leningen wordt verricht door het Nationaal Restauratie Fonds (NRF).

Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Historische Buitenplaatsen (Brhb)

Voor het herstel van historische buitenplaatsen geldt een aparte restauratiesubsidieregeling: het Besluit rijkssubsidiëring historische buitenplaatsen (Brhb). Deze subsidieregeling is bedoeld voor de gebouwen, bouwwerken en objecten die vervaardigd zijn voor de inrichting, aankleding en het gebruik van de historische parken en tuinen. Voorbeelden van dergelijke objecten zijn bruggen, prieeltjes, tuinbeelden en kassen. Het gaat om historische buitenplaatsen waarin van oorsprong één of meer gebouwen een compositorisch geheel vormen met een tuin of met een park van ten minste 1 ha, waarvan de aanleg dateert van vóór 1850 en nog herkenbaar aanwezig is. Deze subsidie kan worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

Nieuwe financieringsconstructies?

Voor restauratie of onderhoud aan gemeentelijke monumenten is geen belastingaftrek mogelijk. Mede gezien de beperkte mogelijkheden om eigenaren van monumenten tegemoet te komen, moeten mogelijkheden voor het beiden van stimulerende subsidies onderzocht. Wij willen ook onderzoeken in hoeverre een revolving fund voor Voorschotense gemeentelijke monumenten via het NRF kan worden opgericht naar voorbeeld van de omliggende gemeenten. De regeling werkt op dezelfde manier als het Prins Bernhard Cultuurfonds en voorziet in een substantiële of periodieke storting van de gemeente Voorschoten. Deze investering is blijvend (waardevast). Voordeel is dat het gemeentebestuur een grotere invloed heeft op de toekenning van de bijdragen. De rente van deze leningen wordt door de gemeente zelf vast gesteld.

¹ Dit geldt voor gemeentelijke monumenten.

D Communicatieve instrumenten

Balie bouwzaken

De meest voorkomende vorm van communicatie tussen eigenaren van erfgoed en medewerkers van de gemeente verloopt fysiek via de balie bouwzaken of via een informeel gesprek op het gemeentehuis. Het is belangrijk om te beseffen dat deze dagelijkse contacten, mits goed voorbereid, sterk kunnen bijdragen aan het imago van de gemeente als professionele organisatie. De tweede belangrijke vorm van contact is via de commissie WCE, wanneer bijvoorbeeld een welstandsadvies wordt gegeven of wanneer op locatie met de eigenaar wordt gesproken. De eigenaar wordt gehoord, licht zijn plan toe en krijgt een advies of een akkoord mee naar huis. Daarnaast wordt de afdeling Vergunningen en Handhavingen regelmatig telefonisch benaderd voor informatie en toelichting. De medewerkers bij de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling krijgen veel vragen over de ontwikkelingen van ruimtelijke projecten.

Brochure 'Een moment voor een monument'

De gemeente heeft in 2007 de folder 'Een moment voor een monument' uitgebracht. Deze is te verkrijgen bij de balie bouwzaken. In de folder wordt uiteengezet wat het woord 'bescherming' bij monumentenzorg precies inhoudt. Ook wordt een stappenplan van verlening van een monumentenvergunning behandeld. Verder wordt de adviescommissie Welstand en Cultureel Erfgoed geïntroduceerd en staan verschillende financieringsmogelijkheden vermeld. De afdeling Ruimtelijke beheer is in deze folder het aanspreekpunt voor alle vragen omtrent monumentenbeleid.

Deze folder is een goed voorbeeld van de richting waarin deze nota wijst: inzet op voorlichting en informatie maakt mensen bewust van het aanwezige erfgoed.

Website www.voorschoten.nl

Momenteel wordt hard gewerkt aan een actualisering van de informatie op de gemeentelijke website www.voorschoten.nl. De informatie die nu op de website staat behoeft een actualiseringslag en een verdiepingsslag. Hier is de laatste maanden hard aan gewerkt. In samenwerking met Leefbaar Voorschoten kan de website een echte portal worden waar eigenaren van monumenten en geïnteresseerden terecht kunnen voor veel vragen. Er is vooral behoefte aan een actuele lijst van gemeentelijke- en rijksmonumenten en een heldere redegevende omschrijving per monument. Investeren in het opvullen van de website kan de belasting op de medewerker monumentenzorg sterk reduceren. Veel dagelijkse vragen kunnen dan aan de voorkant zonder contact met een medewerker toch goed worden beantwoord.

Open Monumentendag

De lokale invulling van de landelijke Monumentendag wordt sinds enige jaren door Leefbaar Voorschoten georganiseerd. De gemeente heeft een faciliterende rol. Ze stelt gebouwen open, levert waar nodig medewerkers om te surveilleren en de wethouder opent de dag, in 2009 op het voormalige gemeentehuis.

De lokale invulling van de landelijke Monumentendag wordt sinds enige jaren door Leefbaar Voorschoten georganiseerd. De gemeente heeft een faciliterende rol. Ze stelt gebouwen open, levert waar nodig medewerkers om te surveilleren en de wethouder opent de dag, in 2009 nabij de Knipmolen. De gemeente wil waar mogelijk graag de noodzakelijke ondersteuning blijven bieden aan initiatieven zoals deze van derden. Mogelijk kan ze in de toekomst niet alleen faciliteren, maar ook participeren. Een kans die voor het grijpen ligt is er overlap met het Weekend van Voorschoten, waarin het dorp een weekend lang in het zonnetje wordt gezet. Vooral het rijke verenigingsleven van Voorschoten komt in dit weekend sterk tot uitdrukking.

Monumentenwijzer

In de Monumentenwijzer staat informatie voor monumenteneigenaren over restauratie, verbouwing en herstel van gemeentelijke en rijksmonumenten. Bij plannen tot herstel, restauratie of verbouw, geeft de leidraad informatie over de te volgen werkwijze. Om te komen tot een zo eenvoudig en vlot mogelijk verlopend proces zijn alle onderdelen die hierbij een rol kunnen spelen in een stappenplan uiteengezet. We noemen voor de volledigheid nogmaals de in de nota voorgestelde initiatieven.

Open Monumentendag	De gemeente speelt nu een faciliterende rol tijdens de Open Monumentendag. Zij kan die rol met enthousiasme uitbouwen tot een participerende rol door de dag te promoten via dag- en weekbladen, maar ook door thema bijeenkomsten te organiseren voor en tijdens de landelijke dag. Hier kan ook de samenwerking met Wassenaar, Leiden en Den Haag en Leidschendam Voorburg worden gezocht.
Aanbieden van literatuur via website of andere media.	Momenteel wordt al een start gemaakt met het ordenen van het vele lezenswaardige materiaal over cultureel erfgoed in Voorschoten. Het is de kunst deze boekwerken ook onder de aandacht te brengen van de inwoners van Voorschoten, bijvoorbeeld via een samenwerkingsverband met de lokale bibliotheek, of via een wekelijkse column in 'Groot Voorschoten', het lokale dagblad.
Toerisme in samenwerking met de VVV Leiden-Den Haag, fiets- en wandelroutes.	Ook een interessante optie is het organiseren van fietsroutes in samenwerking met de lokale VVV-kantoren en andere toeristische agentschappen. Bovendien is er een Historisch Museum, gevestigd in de karakteristieke Voorstraat, die veel kansen biedt voor toerisme en recreatie. Waarom zouden er geen folders over Voorschotense erfgoed in de schappen in Den Haag, Leiden en Alphen aan de Rijn kunnen liggen?
Erfgoedmarkt	Een jaarlijkse Erfgoedmarkt biedt de mogelijkheid alle partijen en het publiek op een leuke manier van elkaar te laten profiteren, te halen en te brengen. Met stands van restaurateurs, boeken over de geschiedenis, producten. De markt kan gekoppeld worden aan de Open Monumentendag. Jaarlijks kan ook een lokaal (of Pact) thema bij de kop worden gepakt. Thema en programma kunnen door LEP nader worden uitgewerkt.
Erfgoedcafé	Nu al wordt in Kasteel Duivenvoorde dit concept ten uitvoer gebracht. Een themabijeenkomst in de vorm van een lezing of de uitvoering van een concert op een waardevolle cultuur historische locatie, met een duidelijke aanwezigheid van de gemeente. Er moet tijd en geld worden gereserveerd deze succesvolle activiteit voort te blijven zetten.